

Mars 2020

Diarienummer: A116.272/2015

Tema: Bedrägeribrott mot äldre

Kraftfullare informationsåtgärder krävs för att minska bedrägeribrott mot äldre

Bedrägeribrott mot äldre personer över 65 år ligger fortsatt på höga nivåer. Fler aktörer måste hjälpas åt att informera de äldre om hur de kan skydda sig mot att bli utsatta för brott.

Bedrägeribrott mot äldre ökade med hela 70 % mellan 2017 och 2018. Därefter minskade de något under 2019 men ligger fortsatt på höga nivåer. I februari månad gick polisens nationella bedrägericenter ut med information om att vi ser en generell ökning av bedrägeribrott mot äldre och funktionsnedsatta genom så kallad social manipulation. Ökningen var 45 % mellan december 2019 och januari 2020, från 710 till 1 032 brott.

Tillvägagångssätten vid brotten är flera, men bedragarna utger sig ofta för att vara från banken, polisen eller en annan institution som de äldre har förtroende för. Under februari återgick nivåerna av anmälda bedrägerier genom social manipulation mot äldre till drygt 700, vilket är en förändring i positiv riktning men ändå oacceptabelt högt.

– Vi ser att bedragarna riktar sig mot en allt äldre grupp, många brottsoffer är över 80 år och särskilt utsatta. Förutom att bedragarna många gånger kommer över personens livsbesparingar, innebär det också ett svårt trauma för den utsatte, säger Lotta Mauritzson på polisens nationella bedrägericenter.

Kraftfullare informationsinsatser krävs

Polisen har gripit flera gärningspersoner, men brottsligheten mot äldre fortsätter genom nya

bedragare, inte sällan genom organiserade nätverk. Tillvägagångssätten för att lura offren förändras hela tiden.

Det är viktigt att stärka målgruppen med tydliga tips och råd om hur de kan skydda sig mot bedrägerier. Det kan exempelvis handla om att anhöriga och personer som arbetar i den äldres närhet pratar om att detta förekommer. Informationen ska inte bidra till ökad otrygghet och rädsla för brott bland äldre utan ge kunskap och stöd för att skapa motståndskraft.

Viktiga råd och tips

- ♦ Förebyggande information om bedrägeribrott mot äldre på [polisens hemsida](#)
- ♦ Mötespaketet *Försök inte lura mig* för aktiva informationsmöten.
- ♦ Polisen ber aldrig om inloggningskoder till banken eller bank-id, och ger aldrig dödsbud via sms.

- ◆ Om det kommer ett oanmält hembesök, släpp aldrig in någon obekant i ditt hem.
- ◆ Om du är osäker, ring upp en anhörig som kan hjälpa dig.
- ◆ Ring din bank direkt om du lämnat ut några uppgifter, så att de kan spärra och försöka hindra att pengar förs iväg. Ring sedan polisen, 114 14.

Äldres utsatthet för brott

Brottsstatistiken som NBC presenterar baseras på anmälda brott, men det finns också ett mörkertal dvs. antal inträffade händelser som vi inte känner till. I Brås Nationella Trygghetsundersökning (NTU) behandlas bland annat självrapporterad utsatthet och resultaten visar att det är ovanligare att utsättas för brott ju äldre man är.

NTU genomförs varje år för att undersöka människors utsatthet för brott, upplevelse av oro och otrygghet, förtroende för rättsväsendet samt brottsutsattas erfarenheter av kontakter med rättsväsendet. I en [kortanalys](#) publicerad tidigare i år, tittade man närmare på hur den äldre målgruppen svarade på dessa frågor. Analysen baseras på information insamlad från 75 335 medverkande mellan 65 och 84 år.

”Nivåerna av självrapporterad utsatthet bland äldre är betydligt lägre än genomsnittet för befolkningen som helhet.”

Nivåerna av självrapporterad utsatthet bland äldre är betydligt lägre än genomsnittet för befolkningen som helhet. Ser vi exempelvis till vilka som uppger att de utsatts för kort- eller kreditbedrägerier är andelen störst i gruppen 65–69 år (3,8 %) och blir sedan mindre ju äldre åldersgrupp som studeras: I gruppen 75–79 år är siffran 3 % medan den är 2,1 % i åldern 80–84, vilket kan jämföras med befolkningen i sin helhet, där siffran är 5,1 %.

Med ovanstående siffror i åtanke kan det vara relevant att även titta på hur dessa åldersgrupper betar sig på internet: är deras utsatthet för kortbedrägerier lägre för att de helt enkelt inte utnyttjar e-handeltjänster

i lika hög grad som resten av befolkningen? Enligt Internetstiftelsens årliga rapport *Svenskarna och internet* har 88 % av hela Sveriges befolkning köpt varor på internet som levererats via post. I åldersgruppen 66-75 år är andelen 78 % och över 76 år är den nere på 41 %. Dock bör det noteras att Klarnas e-handelsrapport *Svenskarnas shoppingvanor på nätet* visar att konsumenter över 56 år visserligen spenderar mindre pengar på onlineshopping men är den snabbast växande åldersgruppen på nätet.

Faktisk utsatthet är en direkt följd av brott. En annan dimension är oron att utsättas för brott och känslan av otrygghet. Här följer resultatet från Brås rapport samma mönster som i faktisk utsatthet. 25 % av äldre mellan 65 och 69 år uttrycker en oro över denna typ av brott, vilket är i linje med befolkningen i stort, medan enbart 8 % i åldersgruppen 80–84 år rapporterar samma oro.

Oro och otrygghet i sig blir ett än mer allvarligt problem då det påverkar människors vanor. En fråga som ställdes i NTU behandlade just detta. Resultatet visade att den andel som helt avstår från att skriva eller lägga upp något på internet på grund av oro, är störst i gruppen 75–79 år, tätt följd av gruppen 80–84 år (13 % respektive 12 %), medan minst andel återfinns bland 65–69 åringar (8 %).

Nivåerna för de som helt avstår att använda internet på grund av oro, blir anmärkningsvärda vid en jämförelse med befolkningen som helhet (16–84 år) där andelen ligger på 3 %.

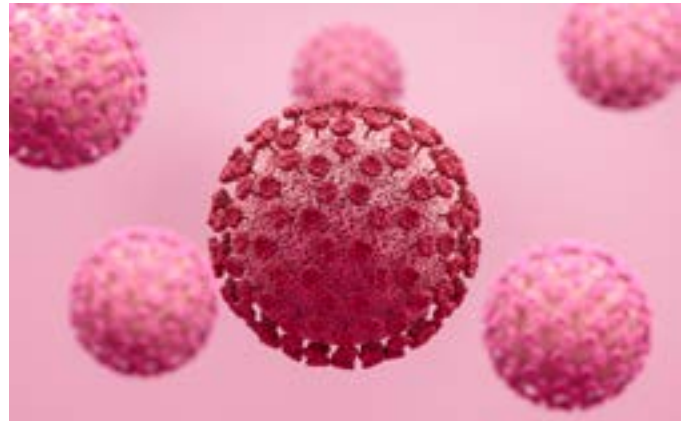
Åldrande och sårbarhet för bedrägerier

Varför är äldre en särskilt sårbar grupp för bedrägeribrott? Det handlar delvis om att vissa bedragare medvetet söker upp äldre personer som kan vara ensamma, sårbara och ha lättillgängliga tillgångar i form av exempelvis pensionsbesparingar. I vissa av de ärenden som NBC har gått igenom har målsägande även varit särskilt sårbar på grund av en åldersrelaterad, neurodegenerativ sjukdom såsom demens.

Förutom de förklaringar som nämnts ovan finns det en del forskning som tyder på att förändringar i hjärnan, som inte är kopplade till neurodegenerativa sjukdomar, också kan vara en förklaring till den ökade sårbarheten.

I en [studie från McGill University](#) i Kanada jämfördes hjärnan hos äldre som antingen blivit utsatta för bedrägeriförsök eller fallit offer för fullbordat bedrägeri. Det fanns en del skillnader mellan de två grupperna: Insulan – den del av hjärnan som bland annat bearbetar social information – var mindre i gruppen som råkat ut för fullbordat bedrägeri. Forskarna menar att även om personerna inte led av en tydlig kognitiv nedsättning kan minskad insulan ha bidragit till försämrade förmåga att upptäcka bedragares avvikande beteenden.

I flera beteendevetenskapliga studier har man även observerat att äldre tycks vara mindre benägna att uppdatera sitt första, ibland felaktiga, intryck av en persons tillförlitlighet. Ett [forskningsteam i Japan](#) undersökte om detta kunde härledas till skillnader i hjärnan mellan yngre och äldre. I den neurobiologiska studien ombads deltagarna först bedöma en persons pålitlighet, sedan ta del av mer information om personen och ge sitt omdöme på nytt. Forskarna mätte samtidigt hjärnans aktivitet, och menar att den skillnad man såg mellan hur yngre och äldres hjärnor bearbetade den nya informationen skulle kunna förklara varför äldre personer är mer sårbara för bedragare.

Bedrägerier kopplat till nya coronaviruset

Bedräglig e-post och sms som utnyttjar det pågående influensautbrottet figurerar allt mer runt om i världen. De drar nytta av välkända informationskanaler och institutioner, många gånger i syfte att förmå dig att installera skadlig kod.

Världshälsoorganisationen WHO varnar för att bedragare skickar e-post med bland annat bilagor eller länkar med skadlig kod som ser ut att komma från WHO. Ännu har vi inte sett att Sverige är särskilt utsatt för dessa utskick. Vi har dock rapporter om falska sms som ser ut att komma från Karolinska institutet där man uppmanas lämna bidrag för fortsatt forskning om coronaviruset. Man uppmanas ta kontakt med Karolinska institutet på en fejkad gmail-adress och bidraget ska lämnas i form av bitcoin.

Dessutom ser vi några fall av utpressningsmejl där mottagaren hotas att smittas av coronaviruset om de inte omedelbart betalar en större summa pengar i bitcoin.

På WHO:s webbsida finns information om hur man kan skydda sig mot bedräglig e-post och rapportera om man blivit utsatt.

Bedrägerier kopplade till kriser och katastrofer ser ut att bli allt vanligare och vi kommer att följa denna utveckling.

Investeringsbedrägerier

En internationell grupp journalister presenterade i början av mars en omfattande granskning av dem identifierat nätverk med investeringsbedragare. Kartläggningen har delvis genomförts med uppgifter lämnade av en avhoppare från organisationen. Genom bland annat annonser på sociala medier har brottsoffer runt om i Europa, men också i andra delar av världen, lockats till att investera i bitcoin. Journalisternas kartläggning av brottnätverket påvisar en stor cynism med omfattande kontakter med sina brottsoffer för att förmå dem att investera från ca 2 500 kr till flera miljoner.

Digitaliseringsminister Anders Ygerman har uttalat sig om att regeringen avser driva frågan om att plattformarna där sådana falska annonser visas ska kunna bötfällas om inte tillräckliga åtgärder vidtas för att stoppa dessa. Frågan om plattformarnas ansvar ska drivas inom ramen för EU-förhandlingarna om Digital Service Act, som påbörjas under våren och ska slutföras i ministerrådet i början av nästa år.

Polisen har tidigare uppmärksammat den relativt stora ökningen av polisanmälda investeringsbedrägerier under 2019 och vikten av att kunskapsnivån rent allmänt om investeringsbedrägerier måste höjas. Information om hur investeringsbedrägeri kan gå till och varningssignaler att se upp för finns samlat på [polisens hemsida](#).

Intern kontaktuppgift

Gäller för anställda inom Polismyndigheten
nationellt-bedragricenter.stockholm@polisen.se

Följ oss på Facebook: [Polisen - bedrägeri](#)

Extern kontaktuppgift

Lotta Mauritzson
charlotta.mauritzson@polisen.se